

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**на тему МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗОБРАЖЕННЯ ХАРАКТЕРІВ
ПЕРСОНАЖІВ ПОВІСТІ Ч. ДІККЕНСА «РІЗДВЯНА ПІСНЯ У ПРОЗІ»**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0352-2а-з
спеціальності 035 Філологія
035.041 Германські мови та літератури
(переклад включно),
перша – англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)

Марценюк Анастасія Костянтинівна

Керівник: д.філол.н., доц. Веремчук Е. О.

Рецензент: к.філол.н., доц. Шевчук О. В.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології _____

Кафедра англійської філології та лінгводидактики _____

Освітній рівень магістр _____

Спеціальність 035 «Філологія» _____

Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська _____

Освітньо-професійна програма Мова і література (англійська) _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. завідувача кафедри

Надточій Н. О.,

«___» _____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
МАРЦЕНЮК АНАСТАСІЯ КОСТЯНТИНІВНА

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) «Мовні особливості зображення характерів персонажів повісті Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі»

Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) Веремчук Ельдар Олександрович,
д.філол.н., доц.

затверджені наказом ЗНУ від «11» квітня 2023 року № 516-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту) 5 грудня 2023 р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту)

Наукові роботи у галузі лінгвостилістики, праці присвячені аналізу мовних особливостей зображення літературних персонажей.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) теорія мовних портретів, стилістичні прийоми англійської мови, семантико-синтаксичні аспекти зображення літературних героїв .

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Веремчук Е. О., д.філол.н., доц.	11.04.2023	11.04.2023
Розділ 1	Веремчук Е. О., д.філол.н., доц.	02.11.2023	02.11.2023
Розділ 2	Веремчук Е. О., д.філол.н., доц.	17.11.2023	17.11.2023
Висновки	Веремчук Е. О., д.філол.н., доц.	09.12.2023	09.12.2023

6. Дата видачі завдання 16.04.2023

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	листопад 2023	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	листопад 2023	виконано
3.	Написання вступу	грудень 2023	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	листопад 2023	виконано
5.	Написання практичного розділу	листопад 2023	виконано
6.	Формулювання висновків	грудень 2023	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	грудень 2023	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	грудень 2023	виконано
9.	Захист	грудень 2023	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____ А. К. Марценюк
(підпис)

Керівник роботи _____ Е. О. Веремчук
(підпис)

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер _____ Е. О. Веремчук
(підпис)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 42 стор., 50 джерел

Об'єкт дослідження: повість Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі».

Мета роботи: аналіз лексичних синтаксичних та стилістичних мовних особливостей зображення характерів у повісті «Різдвяна пісня у прозі» Чарльза Діккенса.

Теоретико-методологічні засади: вивчення робіт вчених, таких як Кузнецов та Буркут, що висвітлюють концепт різдвяної повісті та її особливості; аналіз лексичних, стилістичних та синтаксичних засобів, які використовує Ч. Діккенс для втілення характерів персонажів.

Отримані результати: серед мовних особливостей зображення персонажів виділяють три основні аспекти: лексичний, синтаксичний та стилістичний. Всі вони однаково глибоко «розкривають» персонажа, зокрема доповнюють один одного. Працюючи та аналізуючи героя в межах цих аспектів можна детально та розгорнуто дослідити зовнішність персонажа та його внутрішній світ, особливості характеру. Окрім того, у роботі досліджується теорія мовного портрету. Ч. Діккенс застосовував його у своїй роботі «Різдвяна пісня у прозі», змалював образ персонажа у різних аспектах: через опис зовнішності (зображення персонажа через метафори, порівняння, описову лексику, повторення), через особливості мови (діалектизми, архаїзми, скороченні та повні речення, саркастичні висловлювання, повторювані фрази), через поведінку (наприклад, похмурий та меркантильний настрій Скружда, який він завжди транслиував у суспільстві). Загалом, все це створює повний образ героя. Крім того, така увага до зображення особистостей є не лише у бік головних персонажів, але й по відношенню до другорядних героїв.

Ключові слова: мовні особливості, лексичні особливості, синтаксичні особливості, стилістичні особливості зображення персонажів, мовний портрет

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОВІСТІ Ч. ДІККЕНСА «РІЗДВЯНА ПІСНЯ У ПРОЗІ».....	9
1.1 Жанрова сюжетна та композиційна специфіка повісті Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі».....	9
1.2 Мовні аспекти зображення літературних персонажів у творі Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі».....	15
1.2.1 Лексичні особливості зображення персонажів у творі Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі».....	16
1.2.2 Синтаксичні особливості зображення персонажів у творі Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі».....	19
1.2.3 Стилiстичні особливості зображення персонажів у творі Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі».....	21
1.3 Специфіка персонажів повісті Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі»....	23
1.4 Теорія мовних портретів.....	25
РОЗДІЛ 2 МОВНІ АСПЕКТИ ЗОБРАЖЕННЯ ГОЛОВНИХ ПЕРСОНАЖІВ.....	28
2.1 Мовні особливості зображення Ебенезера Скруджа у творі Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі».....	28
2.1.1 Лексичні особливості зображення Скруджа у творі Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі».....	28
2.1.2 Синтаксичні особливості зображення Скруджа у творі Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі».....	31
2.1.3 Стилiстичні особливості зображення Скруджа у творі Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі».....	33
2.2 Мовні особливості зображення Духа Різдва минулого у творі Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі».....	35
2.2.1 Лексичні особливості зображення Духа Різдва минулого у творі	

Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі».....	36
2.2.2 Синтаксичні особливості зображення Духа Різдва минулого у творі Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі».....	37
2.2.3 Стилiстичні особливості зображення Духа Різдва минулого у творі Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі».....	38
2.3 Мовні особливості зображення другорядних персонажів у творі Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі».....	40
2.3.1 Лексичні особливості зображення другорядних персонажів у творі Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі».....	40
2.3.2 Синтаксичні особливості зображення другорядних персонажів у творі Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі».....	41
2.3.3 Стилiстичні особливості зображення другорядних персонажів у творі Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі».....	42
ВИСНОВКИ	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46

ВСТУП

Творчість Ч. Діккенса являє собою безцінне джерело для дослідження характерів героїв шляхом аналізу мовних особливостей зображення персонажів, серед яких, зокрема лексичні, синтаксичні та стилістичні. Одним з культових творів письменника є повість «Різдвяна пісня у прозі», що стала популярною серед читачів завдяки неповторним персонажам, що вирізняються серед усіх інших у світі літератури. Широке використання автором мовних особливостей при зображенні своїх героїв, зіграло вагому роль у їх унікальності. Творчість Ч. Діккенса дозволяє читачеві відчувати персонажів, епоху, атмосферу та поринути у світ різдвяного дива.

Аналіз мовних особливостей зображення персонажів у повісті дає змогу розкрити психологічно-емоційний стан героїв, відчувати та відтворити в уяві їхні характери та роль персонажів у соціокультурному житті, прожити історичну епоху, в якій описані події. Повість Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі» розкриває багатогранність та складність героїв, і мовні особливості, в цьому плані, грають роль путівників в автентичний літературний світ.

Актуальність роботи полягає у необхідності встановлення мовних особливостей зображення персонажів твору «Різдвяна пісня у прозі» Ч.Діккенса, так як цей письменник посідає чільне місце в американській літературі.

Наукова новизна полягає у спробі власного дослідженні мовних особливостей зображення персонажів у повісті Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі».

Об'єктом дослідження є повість Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі»

Предметом дослідження є мовні (лексичні, стилістичні та синтаксичні) особливості зображення персонажів.

Метою дослідження є аналіз лексичних, синтаксичних та стилістичних мовних особливостей зображення характерів у повісті «Різдвяна пісня у прозі» Чарльза Діккенса.

Для дослідження поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

- 1) розкрити сутність теорії мовних портретів;
- 2) проаналізувати лексичні особливості зображення головних та другорядних персонажів;
- 3) з'ясувати синтаксичні особливості зображення головних та другорядних персонажів;
- 4) описати стилістичні особливості зображення головних та другорядних персонажів.

Матеріалом дослідження стала повість Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі».

Методи дослідження. Дослідження здійснювалося на основі соціологічного метода (порівняння описів зображення різних верств населення, «багатих» та «бідних»); історичний метод (для дослідження епохи, коли відбувалися події у повісті, виокремлення особливостей в мові).

Практична значущість дослідження полягає у можливості використання його результатів під час роботи на практичних заняттях з англійської мови та на семінарах з літературознавства.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури.

У вступі подано загальні відомості про дану наукову працю, починаючи від умотивування теми, мети, завдань, актуальності дослідження, визначення об'єкту, предмету та структурування роботи.

У першому розділі подаються загальні відомості про повість, як літературний жанр, особлива увага приділяється мовним особливостям зображення персонажів, зокрема їх різновидам: лексичним, синтаксичним та стилістичним.

Другий розділ містить власний аналіз мовних особливостей персонажів на прикладі описів героїв у повісті «Різдвяна пісня у прозі» Ч. Діккенса.

У висновках подано узагальнені результати проведеної роботи.

Загальна кількість сторінок 42, кількість використаних джерел 50.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОВІСТІ Ч. ДІККЕНСА «РІЗДВЯНА ПІСНЯ У ПРОЗІ»

1.1 Жанрова сюжетна та композиційна специфіка повісті Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі»

Англійський письменник Чарльз Діккенс, популярний британський прозаїк, опублікував свою класичну повість «Різдвяна пісня», історію Ебенезера Скруджа, у 1843 році [Smith 2011]. У цей час, відомий як вікторіанський період, книжки випускалися дешево, а романи вважалися розвагою для робітничого класу [Zoeller 2023]. Робота Ч. Діккенса стала безцінним надбанням англійської літератури у жанрі різдвяної прози.

Повість має характерну для цього жанру сюжетну, жанрову та композиційну специфіку [Revisionworld].

За жанром «Різдвяна пісня у прозі» є повістю. Повість – епічний твір середньої жанрової форми. Частіше за все говорять про її проміжне становище між романом і оповіданням, нечіткість і розмитість жанрових меж. Дійсно, повість має чимало спільного як з романом, так і з оповіданням. У ній розкривається людська доля, взаємини героя з навколишньою дійсністю. Повість *«не має напруженого та завершеного сюжетного вузла»*; в ній часто відсутня *«єдність наскрізної дії»*. а тому *«типова»*, *«чиста»* форма повісті – це скоріше твори біографічного характеру, різні художні хронічки [Slater 2009]. Суттєвою відмінністю жанру повісті є її потенційна ліричність. Цей жанр пов'язаний з роздумами, інколи цілком відкритими, прямими, авторськими [Шкільні твори з української та зарубіжної літератури]. Ч. Діккенс використав ознаки жанру повісті, аби затвердити

необхідність пробудження у людині та суспільстві усього духовного [Укр.Ліб.].

За сюжетом, твір Діккенса «Різдвяна пісня у прозі» є типовою різдвяною казкою, основна ідея – диво святкової ночі, коли починається духовне відродження людини, яка забула, що вона створена за образом і подобою Божою [ENotes]. Дверний молоток перетворюється на обличчя Джейкоба Марлі, що помер саме на Святвечір сім років тому, кахлі голландської печі, на яких зображено сцени зі Святого Письма, раптом затуляє обличчя померлого, дух самого Марлі попереджає друга про наслідки життя без Божої іскри в душі, Духи Різдва ведуть Скруджа від дитинства до смерті, – і усе це сплітається в події однієї ночі, аби повністю змінити життя старого скнари [Твоя електронна бібліотека].

Розглядаючи композицію твору, виділяємо п'ять розділів та кругову структуру [Williams 2017].

Розглянемо їх окремо, та почнемо з жанрової специфіки [BookAnalysis]. В повісті Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі» історія Скруджа – це виклад історії його життя у різних часових просторах: минулому, теперішньому та майбутньому, рух у часі і просторі. Дослідник М. І. Кузнецов вважав, що основна мета автора була в описі способу життя головного персонажа в різні проміжки часу в межах окремої повісті. Ч. Діккенса прийнято вважати засновником жанру різдвяного оповідання, в основі якого лежить «*різдвяна філософія*»: тема добра і зла, безцінність людської душі, любов до дітей, магічна сила Святвечору, що рятує та відроджує людську душу, що загубилася у лабіринті злоби та недоброзичливості [Кузнецов 2012, с. 164-165]. Отже, за жанровою специфікою, «Різдвяна пісня у прозі» належить до різдвяного оповідання [The Conversation], бо в основі твору лежить концепт Різдвяного дива.

Інший дослідник І. Буркут у своїй роботі [Буркут 2012] зазначає, що саме часова маркованість є типовою ознакою різдвяних повістей. Існують визначенні формули для використання різдвяного часу у літературних

творах, а саме введення їх на початку твору. “*Once upon a time—of all the good days in the year, on Christmas Eve...*” [Dickens 1995, p. 8]. Час Різдва набуває межового значення, адже це момент духовного переродження для головного героя. В повісті «Різдвяна пісня в прозі» Ч. Діккенса, Скрудж, що все життя рахував свої збереження та вирізнявся скупістю, під впливом різдвяного дива перетворюється на щедрого добродія. В творі присутні три часових плани – минуле, теперішнє та майбутнє. Зовнішність духів Різдва відповідає канонічним уявленням про часові категорії, які ті втілюють. Дух минулого Різдва водночас схожий і на дитину, і на старого: “*It was a strange figure—like a child: yet not so like a child as like an old man, viewed through some supernatural medium...*” – минуле будь-якої людини пов’язане з дитинством; зображення духа як старого чоловіка вказує на давність спогадів [Dickens 1995, p. 25]. Дух минулого Різдва має властивість або несподівано з’являтися, або зникати (подібно до особливостей пам’яті): “*... so the figure itself fluctuated in its distinctness: being now a thing with one arm, now with one leg, now with twenty legs, now a pair of legs without a head, now a head without a body...*” [Dickens 1995, p. 26]. Дух теперішнього Різдва увиразнює радість, силу та щедрість: “*Its dark brown curls were long and free; free as its genial face, its sparkling eye, its open hand, its cheery voice, its unconstrained demeanor, and its joyful air.*” [Dickens 1995, p. 41]. Майбутнє завжди оповите таємницею, воно приховане від людських очей. Тому дух прийдешнього Різдва постає в образі людини, обличчя й постать якої приховує темна одежа: “*It was shrouded in a deep black garment, which concealed its head, its face, its form, and left nothing of it visible save one outstretched hand.*” [Dickens 1995, p. 60].

Персоніфіковані образи часу – духи, за короткий проміжок часу, три ночі (у межах однієї різдвяної ночі) демонструють Скруджеві весь його життєвий шлях – від дитинства до забуття після смерті [Novelguide]. Усі події твору головний герой проживає за одну різдвяну ніч, бо час у повісті є скомпресованим. Ніч стає часом, коли панують потойбічні сили – духи, а день – часовою паузою.

На кожен зустріч з духами різдва відводиться ніч, але потім Скрудж розуміє, що всі його подорожі тривали менше: *“The Spirits have done it all in one night. They can do anything they like. Of course they can. Of course they can.”* [Dickens 1843, p. 86]. Головний герой потрапляє в інший вимір, де час може розширюватися і звужуватися (прийом компресії часу). Завдяки цьому стають можливі сезонно-добові метаморфози та моментальні переміщення персонажів [Davis 2010]. Мотив дива, що простежується у різдвяних оповіданнях, впливає на буденний перебіг часу [Буркут 2012, с. 68-71].

Жанровою специфікою різдвяної пісні є соціальна складова. Різдяну пісню завжди легко впізнати серед інших жанрів. Спасіння душ, що заблукали, що поринули у відчай, примирення ворогів, забуття усіх образ, порятунк голодних дітей – все це лежить в основі різдвяних творів. Особливість діккенсівської традиції завжди потребує встановлення справедливості і щасливого фіналу, навіть якщо він і неправдоподібний, але це ж Різдяне диво. Опозиція добра і зла, опозиція смислів на рівні дискурсів. Концептом оповідання стає поняття добра [Interesting Literature]. Ідея автора полягає не просто у порятунку, а в довічному пануванні добра в душах людей. Ця ідея особливо підкреслена в кінцевому, підсумковому абзаці твору: Скрудж стає дуже доброю людиною: *“Scrooge was better than his word. He did it all? And infinitely more... He became as good a master and as good a man as the good old City knew, or any other good old city, town, or borough in the good old world ...”* [Dickens 1963, p. 20]. Ключова лексема “good” (переклад: добро) – це концептуальне поняття, як для цих дискурсів, так і для ідеї цілого оповідання [Кузнецов 2012, с. 164-165].

Серед різноманітних стилістичних особливостей виділяється, зокрема, алюзія. Алюзія, в літературі, приховане або непряме посилання на особу, подію чи предмет або частину іншого тексту. Більшість алюзій ґрунтується на припущенні, сукупності знань, які поділяють автор і читач, і тому читач розуміє референт автора [Encyclopedia Britannica]. Читач повинен відтворити у пам'яті вже відомі йому явища, аби зрозуміти натяк автора, його суть.

Алюзія створює образ, збагачує художній зміст, не перевантажуючи оповідь. Біблійні алюзії: “... *with eyes turned down, and never raised ... to that blessed star which led Wise Men ...*” (Зоря Віфлеєма, яка весь час вела мудреців до села, де народився Христос.) Робиться натяк на те, що Скрудж ніколи не дивиться на зірку, яка б привела його до оселі бідних, бо він завжди дивиться тільки донизу на свої рахунки й книги [Dickens 1963, p. 15].

Міфологічні алюзії: “*Plenty’s horn*” у грецькій міфології Амалатея, коза з рогами, змальована як нянька Зевса, яку пізніше він зробив німфою і помістив серед зірок. Один з рогів має силу наповнюватись всім, чого забажаєш. Звідси вираз “*a horn of plenty*” – ріг достатку, великої кількості – він часто наповнюється фруктами, горіхами, солодощами, як прикраса до свята в День подяки (A Thanks giving feast) [Dickens 1963, p. 105-106].

Літературні алюзії: “*Joe Miller never made such a joke as sending into Bob’s will be!*”, Joe Miller відомий актор і збирач анекдотів у 18 ст. в Англії. Після його смерті у 1739 р. була видана збірка анекдотів і жартів під назвою “*Joe Miller’s jests*”. Книга стала дуже популярною. Скрудж вважав, що надіслати великого індики, анонімно, буде більшим жартом, ніж будь-який з цієї книги [Dickens 1963, p. 204]. “*The noise in this room was perfectly tumultuous, for there were more children there than Scrooge could count; and unlike the celebrated herd in the poem, they were not forty children conducting themselves – like one, but every child was conducting itself like forty.*” [Dickens 1963, p. 93] – алюзія у формі хіазму (зворотний паралелізм), натяк на поезію В. Вордсворта (W. Wordsworth) “*Written in March*” (“Написано в березні”), де є рядки, що сорок корівок пасуться спокійно, наче одна; а одна дитина поводить так гучно, ніби їх там було сорок.

Історичні та країнознавчі алюзії: “*If the good Saint Dunstan had but nipped the Evil Spirit nose with a touch of such weather as that...*” [Dickens 1963, p. 29] – Св. Дунстан – архієпископ Кентенберійський – вважається покровителем ювелірів, бо в молодості був золотих справ майстром. Існує легенда, що одного разу він ухопив чорта за ніс розжареними щипцями і не

відпускав до тих пір, поки чорт не пообіцяв, що не буде більше спокушати його. “...*innumerable people... carrying their Christmas dinners to the baker’s shops.*” [Dickens 1963, p. 115] – До 80-х років XIX ст. серед бідних людей була звичка нести святкові страви до пекарень, де їх готували за невелику плату, бо вдома таких печей не було [Кузнецов 2012, с. 166].

Повертаючись до композиційної специфіки твору та розглядаючи її більш детально, можна виокремити п’ять розділів повісті. Чарльз Діккенс назвав кожен розділ «нотний стан». Нотний стан – це п’ять рядків, на яких записані ноти, що може пояснити, чому розділів саме п’ять. Слово «нотний стан» також є іншим словом для куплету пісні. Назва «Різдвяна пісня у прозі» вказують на те, що цей твір, як і колядка, був призначений для того, щоб його слухали й насолоджувалися групами людей [Manning 2012]. У вікторіанські часи було поширеним читання вголос друзям і родині, тому дана повість слугувала чудовим варіантом для такої практики.

Кожен розділ роману має чітку й окрему мету [ThoughtCo.] : перший розділ знайомить зі Скруджем і підкреслює недоліки його характеру, що були присутні перш ніж розпочалися події, які призвели до його спокути. Наступні три розділи стосуються минулого, сьогодення та майбутнього Скруджа [Jones 2012]. Про появу кожного привида сигналізує зловісний дзвін дзвона. Останній розділ знову повторює події з першого розділу, наприклад, коли йдеться мова про збирачів благодійних пожертв. Це надає історії кругової структури, завдяки якій, чітко просліджується те, як змінився Скрудж – головний герой розповідає про те, чого він навчився на власному досвіді, кажучи, що він обіцяє «жити в минулому, сьогоденні та майбутньому»: “*I will live in the Past, the Present, and the Future*” [Dickens 1963, p. 144].

Твір Ч. Діккенса містить кілька натяків на те, що історія матиме щасливий кінець: перетворення Скруджа передвіщає зміна батька Скруджа. Той факт, що Скрудж був більш щирим у молодості, також є натяком на те, що він зможе змінитися назад [Harvey 2006]. На перших кількох сторінках

роману Ч. Діккенс вживає фразу “*Once upon...*”, яка пов’язує історію з казкою та передбачає, що вона матиме щасливий кінець. [Williams 2017]. Зрештою, усі натяки автора реалізуються у гарний фінал.

Робимо висновок, що повість Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі» не лише має продуману структуру викладення, але, до того ж, автор чітко дотримується концепції різдвяних історій – дивовижне перевтілення, магічний перебіг часу та нереальні персонажі, що додають містики. В цілому, це створює цікавий сюжет, що буде актуальним і для новачків, що тільки починають знайомство з літературою, і для справжніх прихильників творчості Ч. Діккенса.

1.2 Мовні аспекти зображення літературних персонажів у творі Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі»

Мовні аспекти зображення літературних персонажів – це елементи мовного виразу, які використовуються автором для створення образу та передачі характеру персонажа в літературному творі. Ці аспекти включають в себе вибір лексики, стиль мовлення, діалоги, мовні образи, тощо.

Ч. Діккенс у своєму творі «Різдвяна пісня в прозі» використовує різні види мовних аспектів для зображення своїх літературних персонажів [Sanders 2003]. Їх різноманіття допомагає створити неповторні образи, що закарбовуються у пам’яті. За класифікацією вони поділяються на лексичні, синтаксичні та стилістичні аспекти.

1.2.1 Лексичні особливості зображення персонажів у творі Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі». Лексичний аспект зображення безпосередньо пов'язаний з мовою персонажа, зокрема, багатий на художні засоби. Знову звертаючись до повісті «Різдвяна пісня у прозі», можна виділити основні засоби, що використовуються для зображення персонажів, а саме:

а) Архаїчна лексика: Архаїзм – це старе слово чи вираз, які більше не використовуються у своєму початковому значенні або використовуються лише в окремих дослідженнях чи сферах. Слово архаїзм походить від грецького слова *archaïkós*, що означає «давній» [Literary Terms]. Ч. Діккенс використовує архаїчні слова та вирази, які надають твору аутентичності і переносять читача до часу відповідної епохи. Наприклад, слова та вирази, такі як “*bah, humbug!*” (нудьга, лукавство), додають тексту колориту [Dickens 1843, p. 9]. Ця фраза стала відомою серед поціновувачів творів Ч. Діккенса, і наразі є частиною образу скнари Скруджа;

б) Гіпербола – це риторичний і літературний прийом, коли автор або оратор навмисно використовує перебільшення для акценту та створення ефекту підсилення [MasterClass]. Ч. Діккенс використовує гіперболу для підсилення характеристик та вчинків персонажів. Наприклад, Скрудж може бути описаний як: “*Oh! But he was a tight-fisted hand at the grindstone, Scrooge! a squeezing, wrenching, grasping, scraping, clutching, covetous, old sinner!*”; “*No wind that blew was bitterer than he...*”; “*Even the blind men’s dogs appeared to know him*” [Dickens 1843, p. 8]. Гіперболізовані синоніми додають яскравості образу головного героя та вимальовують в уяві більш чітку картину Скруджа;

в) Іронія – спосіб вираження думки, коли слово чи висловлювання контекстуально набуває значення, протилежного буквальному змісту. Існує декілька типів іронії:

- Словесна іронія – це фігура мови, у якій буквальне значення того, що хтось говорить, відрізняється від того, що вони насправді мають на

увазі, а часто й протилежне йому. Словесна іронія — найпоширеніша форма іронії.

- Драматична іронія – це прийом сюжету, який підкреслює різницю між розумінням певної ситуації персонажем і розумінням аудиторії.
- Ситуаційна іронія стосується несподіваного, парадоксального або збоченого повороту подій. Це приклад ситуативної іронії, коли в оповіданні О. Генрі «Дар волхвів» молода дружина відрізає волосся, щоб купити чоловікові ланцюжок для його цінного годинника, але чоловік продає свій годинник купи дружині гребінець для її гарного волосся [LitCharts].

Ч. Діккенс часто використовує словесну іронію для вираження свого власного судження або навіть для підсміювання недоліків персонажів. Наприклад, Скрудж називає Різдво «дурною сезонною дурістю»: *“Out upon merry Christmas! What’s Christmas time to you but a time for paying bills without money; a time for finding yourself a year older, but not an hour richer; a time for balancing your books and having every item in ’em through a round dozen of months presented dead against you?”* [Dickens 1843, p. 10]. Іронія в тому, що наприкінці твору Е. Скрудж кардинально змінює своє ставлення до Різдва, людей та цінностей життя;

г) Повторення – це слово чи фраза, які використовуються кілька разів у тексті для того, щоб підкреслити емоцію чи ідею [Writers.com]. У повісті «Різдвяна пісня у прозі» повторення слів і виразів створює ритм і підсилює емоційний вплив. Наприклад, постійне повторення слова *“Christmas”* утворює ефектну картину свята;

г) Описова лексика: Ч. Діккенс деталізує образи персонажів за допомогою багаточислової описової лексики. Він вдається до докладного опису зовнішності та внутрішніх рис персонажів, щоб читач міг чітко уявити їх. Наприклад, опис головного героя – Скруджа: *“Oh! But he was a tight-fisted hand at the grindstone, Scrooge! a squeezing, wrenching, grasping, scraping, clutching, covetous, old sinner! Hard and sharp as flint, from which no steel had*

ever struck out generous fire; secret, and self-contained, and solitary as an oyster. The cold within him froze his old features, nipped his pointed nose, shrivelled his cheek, stiffened his gait; made his eyes red, his thin lips blue; and spoke out shrewdly in his grating voice. A frosty rime was on his head, and on his eyebrows, and his wiry chin. He carried his own low temperature always about with him; he iced his office in the dog-days; and didn't thaw it one degree at Christmas. External heat and cold had little influence on Scrooge. No warmth could warm, no wintry weather chill him. No wind that blew was bitterer than he, no falling snow was more intent upon its purpose, no pelting rain less open to entreaty. Foul weather didn't know where to have him. The heaviest rain, and snow, and hail, and sleet, could boast of the advantage over him in only one respect. They often "came down" handsomely, and Scrooge never did." [Dickens 1843, p. 8]. Увага автора зацентована не тільки на зовнішньому описі, а й на внутрішньому світі. Характер героя чітко зображується з використанням детального опису, влучних порівнянь, тощо;

д) Діалекти та мовні особливості: діалект, на відміну від літературної мови, використовується на певній обмеженій території/області. Літературна мова має надтериторіальний характер, оскільки вона вживається в багатьох регіонах. Діалект – говір, мова, якою спілкуються між собою певна група людей пов'язаних між собою територією, фаховою або соціальною спільністю. Відтак, розрізняють територіальний і соціальний різновиди діалектів. Найчастіше поняття діалект уживають у значенні територіального діалекту, натомість на означення соціального діалекту уживають термін «соціолект» [Демків 2017 с. 74]. Ч. Діккенс використовує мовні особливості та діалекти для передачі індивідуальності персонажів та створення їхнього унікального голосу. Наприклад, діалект робітників або мова бідняків: *"A merry Christmas, uncle! God save you!"* [Dickens 1843, p. 9]. Читач чітко бачить контраст між бідними та багатими;

е) Метафори та порівняння: автор часто використовує метафори та порівняння, щоб виразити свої думки і почуття. Наприклад, описуючи

Скруджа, можливо використовувати порівняння з льодовиком або холодним вітром: *“Hard and sharp as flint, from which no steel had ever struck out generous fire; secret, and self-contained, and solitary as an oyster. The cold within him froze his old features, nipped his pointed nose, shrivelled his cheek, stiffened his gait; made his eyes red, his thin lips blue; and spoke out shrewdly in his grating voice. A frosty rime was on his head, and on his eyebrows, and his wiry chin. He carried his own low temperature always about with him; he iced his office in the dog-days; and didn't thaw it one degree at Christmas.”* [Dickens 1843, p. 8]; *“Marley's face. It was not in impenetrable shadow as the other objects in the yard were, but had a dismal light about it, like a bad lobster in a dark cellar.”* [Dickens 1843, p. 16]. Таке різноманіття метафор та влучних порівнянь створює чітку «картинку» в уяві читача.

Отже, для створення чіткого образу головного персонажа, Ч. Діккенс використовує різноманіття лексичних засобів зображення героїв: гіперболи, метафори, порівняння, описову лексику та повторення. Їх поєднання викликає в уяві читача яскравий образ, що допомагає поринути в атмосферу.

1.2.2 Синтаксичні особливості зображення персонажів у творі Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі». Мовно-синтаксичні аспекти в «Різдвяній пісні у прозі» Ч. Діккенса важливі для створення індивідуальності та виразності персонажів, а також для вираження настроїв та емоцій. Ось кілька мовно-синтаксичних засобів, які виявленні в описі персонажів:

- а) Варіації в довжині речень: Ч. Діккенс використовує як короткі, так і довгі речення для створення різних ритмів і ефектів: *“They are. Still”* [Dickens 1843, p. 12], *“What's Christmas time to you but a time for paying bills without money; a time for finding yourself a year older, but not an hour richer; a time for balancing your books and having every item in 'em through a round dozen of months presented dead against you?”* [Dickens 1843, p. 10]. Короткі речення використовуються для підсилення

напруги або вираження емоцій, тоді як довгі речення слугують для детального опису або роздумів

- б) Діалоги: Ч. Діккенс вміло використовує діалоги для передачі характерів персонажів: *“Christmas a humbug, uncle!” said Scrooge’s nephew. “You don’t mean that, I am sure?” “I do,” said Scrooge. “Merry Christmas! What right have you to be merry? What reason have you to be merry? You’re poor enough.” “Come, then,” returned the nephew gaily. “What right have you to be dismal? What reason have you to be morose? You’re rich enough.” Scrooge having no better answer ready on the spur of the moment, said, “Bah!” again; and followed it up with “Humbug.” “Don’t be cross, uncle!” said the nephew.* [Dickens 1843, p. 10]. Специфічний стиль мови кожного героя, його сленг або специфічний вираз може розкривати його соціальний статус, характер чи емоційний стан;
- в) Використання риторичних прийомів: автор застосовує риторичні прийоми, такі як запитання або повторення [supersummary.com], для підсилення ідей та емоцій. Наприклад, Скрудж задає собі риторичні питання, що підкреслює його внутрішній конфлікт: *“Are there no prisons?”, “And the Union workhouses?”* [Dickens 1843, p. 12]. Риторичні запитання дають змогу краще зрозуміти внутрішній стан героя;
- г) Стилзація мови: Ч. Діккенс стилізує мову своїх персонажів відповідно до їхнього соціального статусу чи особистості. Наприклад, розмовний стиль у персонажів з низьким соціальним статусом відмінний від багатших персонажів: *“Let me leave it alone, then,” said Scrooge. “Much good may it do you! Much good it has ever done you!”* [Dickens 1843, p. 10];
- д) Описові прийоми: Ч. Діккенс використовує різні описові прийоми, такі як аналогії, метафори і порівняння, щоб деталізувати образи персонажів. Наприклад, порівняння фізичних ознак з характером або станом душі персонажу: *“He carried his own low temperature always*

about with him; he iced his office in the dog-days; and didn't thaw it one degree at Christmas” [Dickens 1843, p. 8];

- е) Використання пунктуації: Ч. Діккенс влучно використовує пунктуацію для підсилення емоцій та вираження інтонації героїв [Literary Devices]. Відмінність використання розділових знаків у співрозмовника відображає його стан думок чи емоційний стан: “*A merry Christmas, uncle! God save you!*” *cried a cheerful voice.*” (використання знаку оклику для підкреслення емоційності персонажа, його радісного настрою), “*What right have you to be merry? What reason have you to be merry? You're poor enough.*” (використання знаків питання, риторичних запитань для підкреслення роздумів Скруджа) [Dickens 1843, p. 9-10].

Проаналізувавши синтаксичні особливості зображення персонажів, можна зробити висновок, що синтаксис грає величезну роль у вираженні емоцій, статусу, характерів героїв. Увага до пунктуації, довжини речень та певний аналіз даних особливостей допоможе читачеві зробити висновки, щодо подібностей персонажів окремих класів, та виокремити різницю між різними верствами населення. Крім того, чудово прописані діалоги додають повісті насиченості, контрастності. Кожен герой – окремий витвір мистецтва.

1.2.3 Стилiстичнi особливостi зображення персонажiв у творi Ч. Дiккенса «Рiздвяна пiсня у прозi». Стилiстичнi особливостi зображення героїв використовуються для влучної передачі особливостей характерів персонажів [Toolan 2001]. Розглянемо основні стилістичні засоби:

- а) Гумор та іронія: Ч. Діккенс славиться своїм гострим гумором та іронією. Він вміло вплітає сарказм у описи персонажів, особливо коли йдеться про їхню поведінку або внутрішній стан. Наприклад, в описі Скруджа його скупість представлена з гострим гумором: “*...old sinner! Hard and sharp as flint, from which no steel had ever struck out generous fire; secret, and self-contained...*” [Dickens 1843, p. 8];

- б) Фольклорні елементи: Ч. Діккенс іноді використовує фольклорні аспекти та народні вирази для надання своїм творам народного колориту. Використання фольклору спрямоване на створення атмосфери Різдва та підсилення морально-етичних аспектів оповідання: *“God save you!”* [Dickens 1843, p. 9];
- в) Використання алегорій: Ч. Діккенс часто використовує алегорії, щоб символізувати певні ідеї чи концепції через персонажів. Наприклад, персонажі, такі як Гості Різдва чи духи минулого, сучасного та майбутнього, виступають як алегорії певних аспектів життя та поведінки.
- г) Формалізоване мовлення: в залежності від соціального статусу персонажів, Ч. Діккенс використовує різні рівні формальності у мовленні. Наприклад, герої з вищим соціальним статусом висловлюються більш формально, тоді як персонажі з низьким соціальним статусом мають більш розмовний стиль.
- д) Експресивне використання слів: Ч. Діккенс часто користується словами та виразами, щоб створити емоційно насичені образи персонажів. Він використовує вирази з широким спектром сенсів, щоб викликати в читача конкретні відчуття: *“Marley’s face. It was not in impenetrable shadow as the other objects in the yard were, but had a dismal light about it, like a bad lobster in a dark cellar.”* [Dickens 1843, p. 16].

Отже, використання гумору, іронії, алегорії, фольклорних елементів та навіть формалізації мови для окремих персонажів виражає стилістичні особливості зображення персонажів. Кожен з цих засобів надає окремому герою, окремий образ, що виکارбовується у пам’яті читача.

1.3 Специфіка персонажів повісті Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі»

Портрет, як літературний жанр, є письмовим описом або аналізом людини чи її мови. Письмовий портрет часто надає глибоке розуміння персонажа та пропонує аналіз, який виходить далеко за межі поверхневого. Вважається паралеллю до живописного портрета [Wikipedia]. Портрет допомагає розкрити внутрішній світ, характер та вчинки персонажа.

Портрет Скруджа – це одна із стилістичних знахідок Ч. Діккенса. Перше знайомство читача з характером і зовнішністю Скруджа у повісті: *“20h! but he was a tight-fisted hand at the grindstone. Scrooge! A squeezing, wrenching, grasping, scraping clutching, covetous old sinner! Hard and sharp as flint, from which no steel had ever struck out generous fire, secret, and self-contained, and solitary as an oyster. The cold within him froze his old features, nipped his pointed nose, shriveled his cheek, stiffened his gait, made his eyes red, his thin lips blue, and spoke out shrewdly in his grating voice. A frosty rime was on his head, and on his eyebrows, and his wiry chin. He carried his own low temperature always about with him; he iced his office in the dog-days; and didn't thaw it one degree at Christmas.”* [Dickens 1963, p. 14-15].

Літературний дослідник М. І. Кузнецов зазначає, що портрет, з огляду на літературу, вважається зображенням зовнішності персонажа, його рис обличчя, стилю в одязі, особливостей характеру та поведінки. Це допомагає не тільки детально описати зовнішність героя, а і розкрити його внутрішній світ та характер. Самі перші цитати зовнішності Скруджа, є основою для розуміння його особистості: *“20h! but he was a tight-fisted hand at the grindstone. Scrooge! A squeezing, wrenching, grasping, scraping clutching, covetous old sinner! Hard and sharp as flint, from which no steel had ever struck out generous fire, secret, and self-contained, and solitary as an oyster. The cold within him froze his old features, nipped his pointed nose, shriveled his cheek, stiffened his gait, made his eyes red, his thin lips blue, and spoke out shrewdly in*

his grating voice. A frosty rime was on his head, and on his eyebrows, and his wiry chin. He carried his own low temperature always about with him; he iced his office in the dog-days; and didn't thaw it one degree at Christmas." [Dickens 1963, p. 14-15].

Опис старого Скружда – це стилістична конвергенція метафор, порівнянь, контекстуальних синонімів, контрастів, аналогій та ін., які змальовують портрет і створюють його образ. Зовнішність головного героя порівнюється з зимовою холоднечею, що підкреслює похмурість Скружда, він наче неприступна, колюча зимова погода, що огортає душу холодом. Перш за все, цей контраст представлений для того, аби в майбутньому його «дивовижне перетворення» здавалося ще більш магічним та нереальним. Наприклад: *"He dressed himself "all in his best" and at last got out in the streets... Scrooge regarded every one with a delight smile. He looked so irresistibly pleasant, ... that three or four good-humored fellows said, "Good morning, sir! A merry Christmas to you!" And Scrooge said often afterward, that of all the blithe sounds he had ever heard, those were the blithest in his ears. ... He had never dreamed that any walk ... could give him so much happiness. ... he turned his steps toward his nephew's house"* [Dickens 1963, p. 210-211].

Використання антонімів та опозиційних описів так само створюють контраст у неподібності між «старим» та «новим» Скруждем. І це після того, як Скрудж відмовився пожертвувати для бідних і знедолених, відігнав від дверей юнака, бажаючого прославити Різдво, відмовився від запрошення на Святвечір до племінника, не дозволяв своєму клеркові підкинути ще одного вуглика у камін: *"Scrooge had a very small fire, but the clerk's fire was so very much smaller that it looked like one coal. But he couldn't replenish it, for Scrooge kept the coal-box in his own room; and so surely as the clerk came in with the shovel, the master predicted that it would be necessary for them to part. Wherefore the clerk put on his white comforter, and tried to warm himself at the candle; in which effort, not being a man of a strong imagination, he failed..."* [Dickens 1843, p. 9]. І таких фактів в житті скнари було дуже багато. Вражають також описи життя бідних, їхнього зовнішнього вигляду, злиднів. Нещасні діти жебраків,

що були цілковито виснажені: худі, мертвенно-бліді, у лахмітті, дивились спідлоба, як вовчєнята, і водночас принизливо-покірні. Скрудж зробив натяк, що, може, це діти Марлі. Мабуть, натяк влучив у ціль, бо Марлі не мав серця; його не було видно через прозоре тіло привида, а як компаньйон Марлі був такий же твердий і немилосердний як Скрудж. Такі натяки зустрічаються на протязі всього тексту. Страждання Марлі після смерті спонукають його якимось чином врятувати Скруджа. [Кузнецов 2012, с. 163-164].

Робимо висновок, що літературний портрет у повісті «Різдвяна пісня у прозі» Ч. Діккенса грає важливу роль. Це не простий, поверхневий опис зовнішності, це гра слів, використання художніх засобів для глибокого дослідження внутрішнього світу людини.

1.4 Теорія мовних портретів

З початком розвитку нової літературної течії – реалізму, автори почали акцентувати увагу на зображенні реального життя. Герої літературних творів набували рис, які були наближені до реальних людей. Життя персонажів зображувалося без прикрас, увага зосереджувалася на внутрішньому стані особистості, психологізм став важливою частиною дослідження. Окрім зв'язку з психологічним аспектом, до портрету персонажу додавалося ще й розбір його соціокультурних взаємин: вплив оточення людини на його характер, звички та поведінку.

Одним з таких авторів став Ч. Діккенс. Головною особливістю його творів стало те, що герої його романів, їх життя та події були представлені «без прикрас».

Отож, розглянемо це питання більш детально. Почнемо з визначення течії реалізму в літературному аспекті. Реалізм – це літературна течія, яка зображує реальність, змальовуючи повсякденні події такими, якими вони є в реальному житті. Він зображує знайомих людей, місця та історії, насамперед

середніх та нижчих класів суспільства. Літературний реалізм прагне розповісти історію якомога правдивіше, а не драматизувати чи романтизувати її. Реалізм домінував у літературному процесі другої половини XIX ст. Класичних ознак він набув у XIX ст., тому його ще називають класичним реалізмом. Основою для творів стала соціально-історична дійсність, а об'єктом дослідження – життя людей різних класів та груп. Письменники, що писали в течії реалізму досліджували зв'язок людини та її середовища, вплив матеріальних цінностей та суспільства на формування особистості, її характеру. Реалісти не тільки мали на меті правдиво зобразити життя, але й віднайти причини тих чи інших подій у житті персонажів, проаналізувати дійсність та її вплив на характер героя [Ніколенко 2017, с. 99-101].

Серед характерних ознак виокремлюються такі як, наукова основа, тяжіння до об'єктивності (зображення життя таким, як воно є), охоплення повсякденних та звичних аспектів життя героїв. Події описувалися таким чином, що кожен читач міг впізнати себе в літературному творі, а отже література стає ближче до народу. Твори реалізму закликала до роздумів, прагнення зрозуміти самого себе [Megbulem 2023].

Творчість англійських авторів течії реалізму просякнута дидактичним та моральним пафосом. Яскравим представником англійського реалізму є Чарльз Діккенс [Kassanoff 2010]. Настанови для суспільства та віра в те, що моральне виховання допоможе подолати зло та несправедливість. Автор не «ховається» за своїх персонажів, виражає свою суб'єктивну думку та приділяє увагу до побуту героїв. Зокрема, «Різдвяна пісня у прозі» Чарльза Діккенса зображує реалії тогочасного Лондона, різноманітність ланок суспільства та різницю у способі життя різноманітних класів [Ніколенко 2017, с. 102].

Таким чином, увага до соціокультурних та психологічних аспектів, сформувала перехід від лінгвістики іманентної до лінгвістики антропоцентричної, яка вивчає існування мови в самій людині та, навпаки, те, як людина відображає себе в мові. Отже, постає питання мовної

особистості, що включає в себе встановлення поняття мовної особистості [Шевчук 2014 с. 305]. Мовна особистість передбачає дослідження різних видів поведінки, діяльності, комунікації, інтелекту, духовності, менталітету, емоцій та всього іншого, що є суттю самого поняття людини [Застровська, Застровський 2011, с. 162].

Вперше цей термін було вжито мовознавцем В. В. Виноградовим у 1930 році. Ще один дослідник Ю. М. Караулов зробив свій внесок у мовознавство, дослідивши поняття «мовна особистість» та сформував визначення цього поняття, як «сукупність здібностей і характеристик людини, які зумовлюють створення нею мовних творів», що розрізняються ступенем структурно-мовної складності, глибиною й точністю відображення дійсності, визначеною мовною спрямованістю [Кафедра мовно-літературної освіти].

З поняттям мовної особистості пов'язаний інший термін – «мовний портрет». Л. М. Марчук зазначає необхідність того, аби разом із зовнішньою подібністю героя автор передав духовне життя людини, риси епохи, до якої він належить та соціальний статус. Український дослідник В. А. Єрмоленко виділяє зовнішній мовний портрет [ВВС] (опис зовнішніх характеристик персонажа) та внутрішній (психологічний) портрет (опис внутрішнього стану героя за допомогою художніх засобів: епітетів, порівнянь і т.д.) [Шевчук с. 2014 с. 306-307].

Зокрема, Ч. Діккенс використовував поняття мовного портрету у своїй повісті «Різдвяна пісня у прозі». Головний герой – Ебенезер Скрудж, описується детально, як зовнішньо, так і через внутрішній світ. Описовий метод, метафори та гіперболи стають головними засобами для зображення зовнішності старого скнари. А ось за допомогою риторичних запитань, саркастичних висловлювань, іронії і т.д., автор вимальовує для читача «картину» внутрішнього стану головного героя. Крім того, мовні портрети «старого» та «нового» Скруджа є досить контрастними, що додає повісті глибини та підґрунтя для рефлексії.

РОЗДІЛ 2

МОВНІ АСПЕКТИ ЗОБРАЖЕННЯ ГОЛОВНИХ ПЕРСОНАЖІВ

2.1 Мовні особливості зображення Ебенезера Скруджа у творі Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі»

Ебенезер Скрудж – головний герой повісті «Різдвяна пісня у прозі», яскравий приклад до слова «скнара», що навіть після грандіозної трансформації у щедрого та доброго чоловіка, не зміг позбутися даного прізвиська серед шанувальників та дослідників творів Ч. Діккенса. [Britannica]. Отже, розглянемо основні різновиди зображення персонажу.

2.1.1 Лексичні особливості зображення Скруджа у творі Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі». Почнемо аналіз головного героя з лексичних особливостей. Головний персонаж твору є людина-консерватор, він все життя живе за власними правилами, що сам і створив. Він звик до свого нудного, помірнього, однакового життя. Йому важко внести щось нове та дивовижне у свій розпорядок.

Аналізувати образ Скруджа, слід почати з прикладів архаїзму: “*bah, humbug!*” (нудьга, лукавство). Одна з частих фраз скнари, що додає твору колориту епохи, коли відбуваються події.

Крім того, твір насичений гіперболізацією: “*Oh! But he was a tight-fisted hand at the grindstone, Scrooge! a squeezing, wrenching, grasping, scraping, clutching, covetous, old sinner!*” [Dickens 1843, p. 8], цитата про головного героя, що описує його неймовірну скупість. Фраза насичена великою кількістю прикметників, аби сповна виразити нереальну любов Скруджа до грошей. Кажучи про відношення героя до Різдва, на гадку спадає його часта

фразу “*Bah, humbug!*” [Dickens 1843, p. 9], що є дещо гіперболізованою, Він не просто ненавидить Різдво та все, що з ним пов’язано, а й свято впевнений, що всі ці новорічні приготування, подарунки та емоції є звичайний шахрайством. Більш ніж ненавидіти спостерігати за щасливими людьми навколо, та відчувати святкову атмосферу, що панує навколо, Скрудж не розуміє концепту допомоги біднякам: “*Are there no prisons? Are there no workhouses?*” [Dickens 1843, p. 12]. Реакція скнари на допомогу є дещо різкою та перебільшеною, що підкреслює відсутність у ньому співчуття.

Окрім згаданих засобів, у творі також використовується іронія: “*Bah, humbug!*” [Dickens 1843, p. 9], Скрудж відкидає Різдво як «обман», термін, що означає обман або нісенітницю. Іронія полягає в тому, що наприкінці історії він зазнає глибокої трансформації та приймає справжній дух Різдва. Після трансформації головного героя: “*I am as light as a feather, I am as happy as an angel, I am as merry as a schoolboy. I am as giddy as a drunken man.*” [Dickens 1843, p. 85], надзвичайна радість і достаток Скруджа є іронічними порівняно з його попередньою поведінкою. Контраст підкреслює глибину його зміни. Ці приклади іронії в «Різдвяній пісні» ускладнюють оповідь, висвітлюючи трансформацію персонажів і суспільну критику, представлену Ч. Діккенсом.

Серед інших лексичних засобів, також можна виділити повтори. Скрудж одразу після трансформації: “*I will honor Christmas in my heart, and try to keep it all the year. I will live in the Past, the Present, and the Future. The Spirits of all Three shall strive within me.*” [Dickens 1843, p. 85], повторення “*I will be...*” підкреслює прагнення Скруджа до змін. Потрійне повторення “*the Past, the Present, and the Future*” підсилює ідею, що він засвоїть уроки з усіх аспектів часу. Під час зустрічі головного героя з Духом Різдва теперішнього, він звертається до духа: “*Spirit, said Scrooge submissively, “conduct me where you will. I went forth last night on compulsion, and I learned a lesson which is working now. Tonight, if you have aught to teach me, let me profit by it.*” [Dickens 1843, p. 48]. Повторення таких фраз, як “*Spirit*” і “*I learned a lesson*”

відображає змінене ставлення Скруджа та його відкритість до подальшої трансформації. Ці повтори сприяють ритму та емоційному впливу оповіді, підкреслюючи ключові теми та розвиток персонажів у «Різдвяній пісні».

Ч. Діккенс використовує діалекти та мову, щоб диференціювати персонажів та їх положення в суспільстві. Проте для опису Скруджа автор не використовує діалекти, а натомість вживає специфічні лінгвістичні особливості, щоб передати його соціальне положення, статус [Hollington 2002].

- 1) формальність і точність: мова Скруджа часто формальна й точна, що віддзеркалює його діловий характер. Він говорить у такий спосіб, який узгоджується з його становищем як багатого та успішного бізнесмена;
- 2) відсутність скорочень: головний герой уникає скорочень та використовує більш формальний стиль. Наприклад, замість *“weren’t*, він каже *“were”*: *“I wish I could say they were not.”* [Dickens 1843, p. 12];
- 3) вживання термінів, пов’язаних з економікою: Скрудж зацікнений на грошах, прибутку, фінансах, бізнесі. Його розмови лише про матеріальне, про все, що пов’язано з прибутками, збитками та фінансовими операціями *“credentials”*, *“books and papers”* [Dickens 1843, p. 12];
- 4) пряма та груба мова: він не потурає люб’язностям, прийнятим в суспільстві. Скрудж є прямолінійним, не боїться виказувати свої думки, грубі чи різкі: *“If they would rather die,” said Scrooge, “they had better do it, and decrease the surplus population. Besides – excuse me – I don’t know that.”* [Dickens 1843, p. 13];
- 5) сарказм: його мова перенасичена саркастичними висловлюваннями, зневажливим ставленням до Різдва: *“when I live in such a world of fools as this? Merry Christmas! Out upon merry Christmas! What’s Christmas time to you but a time for paying bills without money; a time for finding yourself a year older, but not an hour richer; a time for balancing your books and having every item in ’em through a round dozen of months*

presented dead against you? If I could work my will,” said Scrooge indignantly, “every idiot who goes about with ‘Merry Christmas’ on his lips, should be boiled with his own pudding, and buried with a stake of holly through his heart. He should!” [Dickens 1843, p. 10];

- б) трансформація в мові: з розвитком сюжету, коли Скрудж переосмислює своє життя, змінюється і його лексикон, він насичується позитивом [Smith 2019]: *“Where is he, my love?” said Scrooge*, *“I’ll go in here, my dear.”*, *“Now, I’ll tell you what, my friend,” said Scrooge...*” [Dickens 1843, p. 89-90].

Робимо висновок, що використання лексичних засобів, зокрема іронії та гіперболізації, створює впізнаний образ Скруджа. Окрім того, дуже чітко просліджується трансформація головного героя протягом всього твору.

2.1.2 Синтаксичні особливості зображення Скруджа у творі

Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі». Варіації в довжині реплік Скруджа різняться, в залежності від їх функції у творі. Короткі речення вживаються, щоб відобразити прямоту та різкість головного героя, зобразити його характер, персонажа: *“Bah, humbug!”* [Dickens 1843, p. 9], *“Are there no prisons?”*, *“I wish to be left alone.”* [Dickens 1843, p. 12]. Речення середньої довжини використовуються для описових моментів: *“Scrooge was his sole executor, his sole administrator, his sole assign, his sole residuary legatee, his sole friend, and sole mourner.”*[Dickens 1843, p. 7]; *“Scrooge, having his key in the lock of the door, saw in the knocker, without its undergoing any intermediate process of change – not a knocker, but Marley’s face.”* [Dickens 1843, p. 16]. Довгі думки виражають внутрішні роздуми героя, допомагаючи краще зрозуміти цього персонажа: *“External heat and cold had little influence on Scrooge. No warmth could warm, no wintry weather chill him. No wind that blew was bitterer than he, no falling snow was more intent upon its purpose, no pelting rain less open to entreaty.”* [Dickens 1843, p. 8].

Діалоги, що ведуться між героями, зображують внутрішній світ персонажів, їх цінності та думки. Одним з прикладів є наступний діалог:

“ – *Christmas a humbug, uncle! You don't mean that, I am sure. – I do. Out upon merry Christmas! What's Christmas time to you but a time for paying bills without money; a time for finding yourself a year older, but not an hour richer?*”

[Dickens 1843, p. 10] – цей уривок виражає головну ідею образу «старого» Скруджа – ненависть до Різдва, дива, людей, любов до грошей та фінансів.

Автор застосовує у мовленні Скруджа риторичні прийоми для підкреслення емоцій. Риторичні питання, що задає Скрудж сам собі, вказують на його внутрішні протиріччя: “*What right have you to be merry? What reason have you to be merry?*” [Dickens 1843, p. 10]. Риторичні запитання – це чудовий прийом для підкреслення внутрішнього конфлікту та зміни вектору (покращення характеру Скруджа). Окрім того цитати, що були поданні вище, ще і є прикладом стилізації мови. Відповіді на питання мають на меті передати суть мови та мислення Скруджа, підкреслюючи контраст між його матеріалістичною точкою зору та потенційним багатством людських зв'язків і щедрості:

- “*Merry Christmas! What right have you to be merry? What reason have you to be merry? You're poor enough.*” [Dickens 1843, p. 10].
- “*Are there no prisons?*”; “*And the Union workhouses?*” [Dickens 1843, p. 12].

Настрій риторичних запитань головного героя змінюється паралельно з його подорожами з Духами Різдва. В його душі починають розквітати співчуття та жаль до людей, що його оточують, наприклад: “*Have they no refuge or resource?*” *cried Scrooge* [Dickens 1843, p. 67]. Скрудж висловлює своє занепокоєння, щодо простих людей, але Дух лише нагадує йому про його ж слова: “*Are there no prisons?*”; “*And the Union workhouses?*” [Dickens 1843, p. 12]. Така швидка трансформація лише вказує на те, що диво можливе, і в кожному з нас палає вогник співчуття, доброти та щедрості.

Думки та риторичні запитання Скружда, також мають на меті підсилення емоцій та вираження інтонацій героя, шляхом використання еліпсу, знаків оклику та питання. Багато думок, що витають в голові у Скружда, дають можливість ще краще зрозуміти головного скнару повісті, чому та за яких обставин він став таким, яким є зараз. Цей синтаксичний прийом є чудовим засобом для розкриття персонажа, бо розкриває героя, занурюючись у глибинки душі.

2.1.3 Стилiстичнi особливостi зображення Скружда у творi Ч. Дiккенса «Рiздвяна пiсня у прозi». Почнемо розглядати стилiстичнi особливостi зображення Скружда, з цитат в яких прослiдковується цинiчнiсть та саркастичнiсть його особистостi:

1. Саркастичне зауваження: *“Merry Christmas! What right have you to be merry? What reason have you to be merry? You're poor enough.”* [Dickens 1843, p. 10]. Меркантильнi висловлювання Скружда, щодо всiх цих рiздвяних приготувань.

2. Сарказм: *“...when I live in such a world of fools as this? Merry Christmas! Out upon merry Christmas! What's Christmas time to you but a time for paying bills without money; a time for finding yourself a year older, but not an hour richer; a time for balancing your books and having every item in 'em through a round dozen of months presented dead against you? If I could work my will,”* [Dickens 1843, p. 10]. Ця саркастична фраза чiтко пiдкреслює, що на думцi героя лише матерiальне, йому не iмпонують простi людськi радощi.

3. Цинiчне зауваження: *“If they would rather die, they had better do it, and decrease the surplus population.”* [Dickens 1843, p. 13].

4. Iронiя:

- *“Bah, humbug!”* – цей вислiв Скружда стає iронiчним, пiсля того, як вiн дiзнається про справжнє значення Рiздва i стає iншою людиною [Dickens 1843, p. 9];

- “*What’s Christmas time to you but a time for paying bills without money; a time for finding yourself a year older, but not an hour richer...?*” – спочатку Скрудж вбачає у святкуванні Різдва лише зайві витрати, але іронія в тому, що протягом оповідання, він відкриває для себе радість від святкування, дарування подарунків та щедрості [Dickens 1843, p. 10];
- “*I wish to be left alone.*” – головний герой, за власним бажанням ізолює себе від суспільства, від спілкування та радощів комунікації. Він переконав себе, що так жити краще та простіше. Доленосні зустрічі з привидами та подорожжі у часі допомогли зрозуміти, що взаємодія з людьми є надважливою річчю для щасливого існування [Dickens 1843, p. 13];
- “*Are there no prisons? And the Union workhouses? Are they still in operation?*” – бездушне розпитування Скруджа про установи соціального забезпечення його часу, відображає відсутність у нього співчуття. Іронія у тому, що він сам стає предметом турботи та співчуття з боку інших людей. Це змушує його зрозуміти цінність турботи про тих, хто цього потребує [Dickens 1843, p. 12];
- “*I don't make merry myself at Christmas, and I can't afford to make idle people merry.*” – Скрудж не вбачає цінності у тому, аби витратити час на радість та веселощі. Іронічно, що наприкінці повісті, від нього тільки і чуто фрази, що сповенні радістю від святкування Різдва та традицій [Dickens 1843, p. 13];

Також повість містить у собі метафори та порівняння. Одним з прикладів метафори є фраза Скруджа: “*If I could work my will, every idiot who goes about with 'Merry Christmas' on his lips **should be boiled with his own pudding** and buried with a stake of holly through his heart.*” [Dickens 1843, p. 10], що підкреслює його зневагу до Різдва та людей, що його святкують, та його бажання накликати на них лихо. Наступним прикладом є вислів Скруджа, що зображує його трансформацію: “*Scrooge was better than his*

word. He did it all, and infinitely more; and to Tiny Tim, who did not die, he was a second father.” [Dickens 1843, p. 91] – “*he was a second father*” – наочно зображує контраст між «старим» та «новим» Скруджем. Ще однією з метафор є фраза “*spirits of all Three*”, з репліки головного героя: “*I will honor Christmas in my heart and try to keep it all the year. I will live in the Past, the Present, and the Future. The Spirits of all Three shall strive within me.*” [Dickens 1843, p. 85]. Ця метафора символізує прагнення минулого скнари втілити в життя всі пройдені уроки, і покращити своє сьогодення.

Метафори та порівняння сприяють збагаченню мови автора. Коротші фрази розкривають риси його внутрішньої особистості – різкість та неповагу, а більш довгі речення – його глибокі думки.

Всі наведені вище цитати використанні у творі, щоб підкреслити саркастичність, іронічність та зневажливе ставлення головного героя до Різдва, новорічного дива.

2.2 Мовні особливості зображення Духа Різдва минулого у творі Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі»

Привид минулого Різдва – перший дух, який відвідав Скруджа після привида Марлі. Він приходить, коли годинник проб’є один. Це анефемерний дух, який здається і старим, і молодим водночас, із світлом, що струмує з маківки. Він переносить Скруджа до сцен з його власного минулого, показуючи йому бачення власного дитинства, юності та щасливіших часів. Остання сцена, яку він зображує, є такою, свідком якої Скрудж не може бути: його втрачена любов, Белль, з її родиною. Скрудж відвертається від привида і вимагає, щоб він це більше не показував. Він намагається загасити світло привида своїм власним ковпаком, збиваючи його на землю. Однак світло, яке випромінює привид, неможливо погасити [BBC], бо це світло є вічним.

2.2.1 Лексичні особливості зображення Духа Різдва минулого у творі Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі». Ч. Діккенс використовує певні лексичні особливості зображення Духа Різдва минулого, аби у читача був чіткий образ міфічної істоти, що викликає почуття страху, величі, поваги та містичності.

Почнемо з основних моментів опису Духа Різдва минулого, серед них:

- **Ефемерне сяйво:** Привида часто описують такими словами, як *“ethereal”, “radiant” and “otherworldly”*, підкреслюючи його ефемерну та духовну природу.
- **Термінологія, пов’язана з часом:** лексика, пов’язана з часом, наприклад *“yesteryear”, “bygone days” and “of old”*, допомагає передати роль Привида як тимчасового провідника, який веде Скруджа дорогами його власної історії.
- **Ностальгічний відтінок:** Лексичні варіанти з ностальгічним відтінком, такі як *“reminisce”, “recollection” and “nostalgia”*, викликають сентиментальну атмосферу, коли Привид веде Скруджа крізь його минуле.
- **Рефлексивні ідеї:** такі слова, як *“introspection”, “contemplation” and “self-discovery”*, використовуються для опису мети Привида спонукати Скруджа задуматися над своїм власним життям і переоцінити його.
- **Символічна мова:** використання символічної мови, як-от *“shadows of the past” and “flicker of compassion”*, сприяє символічній ролі Привида в трансформації Скруджа, представляючи контраст між темрявою та потенціалом змін.

Ці лексичні особливості в сукупності створюють яскраве зображення Привида минулого Різдва, підкреслюючи його роль як керівної, освітлюючої сили у спокуті Ебенезера Скруджа.

2.2.2 Синтаксичні особливості зображення Духа Різдва минулого у творі Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі». Одним з синтаксичних засобів, що застосував Ч. Діккенс для опису Духа Різдва минулого є паралелізм – фігура мови, в якій два або більше елементів речення мають однакову граматичну будову. Ці «паралельні» елементи можна використовувати для посилення ритму мови або для порівняння, підкреслення чи розвитку ідеї [LitCharts]. Крім того, використовуються потворення для підкреслення особливостей зображуваного персонажа. Наприклад, повторювані фрази, як *“a long past”*, підкреслюють позачасову природу духу: *“The school is not quite deserted. A solitary child, neglected by his friends, is left there still.”*, *“I am the Ghost of Christmas Past.”* *“Long Past?”* *inquired Scrooge: observant of its dwarfish stature.*” [Dickens 1843, p. 29-31].

Ч. Діккенс використовує описові речення, щоб дати зрозуміти читачу, через що характер головного героя такий, який він є. Це також допомагає зрозуміти трансформацію Скруджа на більш глибокому рівні: *“It was a strange figure – like a child: yet not so like a child as like an old man, viewed through some supernatural medium...”* [Dickens 1843, p. 29].

Повторення займенників та фраз на початку речень, іншими словами анафоричні структури, використовуються у творі для привернення уваги до минулого головного, підкреслюється головне: *“It was a child, and not a child; yet a child at heart, though every hair was white; and bright eyes glistened from its head.”* [Dickens 1843, p. 29].

Часова послідовність, що виражена у синтаксичних структурах, пов'язаних з часом (часові прислівники та сполучники), використовується для хронологічного викладу подій минулого. Скрудж та Привид подорожують життям головного героя: *“Your lip is trembling, said the Ghost. “And what is that upon your cheek?, Scrooge muttered, with an unusual catching in his voice, that it was a pimple...”* [Dickens 1843, p. 31].

Ч. Діккенс часто використовує збалансовані структури речень, щоб створити симетрію в описах привида. Цей баланс підсилює ідею рівноваги та

взаємозв'язку минулих подій, ілюструючи, як вони вносять свій внесок у характер Скруджа: *“They were a boy and girl. Yellow, meagre, ragged, scowling, wolfish; but prostrate, too, in their humility.”* [Dickens 1843, p. 33].

Персонаж Привид минулого активно використовує питальні речення, аби змусити Скруджа до саморефлексії. Вони служать риторичними прийомами, щоб змусити героя замислитися про своє життя: *“What idol has displaced you?”* [Dickens 1843, p. 40].

Розміщення символічної мови сприяє загальному впливу. Наприклад, розміщення таких символічних термінів, як «мерехтіння співчуття» або «тіні минулого», стратегічно посилює їх символічний резонанс у наративі: *“A small matter, said the Ghost, to make these silly folks so full of gratitude.”* [Dickens 1843, p. 39].

Піднесена структура мови: в описах Привида часто використовується піднесена та поетична мова, яка містить складні структури речень і багаті описові фрази. Ця синтаксична складність посилює відчуття надприродного і таємничого: *“In easy state upon this couch, there sat a jolly Giant, glorious to see; who bore a glowing torch, in shape not unlike Plenty’s horn...”* [Dickens 1843, p. 46].

За допомогою описаних вище синтаксичних особливостей Ч. Діккенс створює насичений та цікавий образ Привида, підкреслюючи його трансформаційну роль у скеруванні Скруджа крізь важливі моменти його життя.

2.2.3 Стилiстичнi особливостi зображення Духа Рiздва минулого у творi Ч. Дiккенса «Рiздвяна пiсня у прозi». У «Рiздвянiй пiснi у прозi» Чарльза Дiккенса стилiстичнi особливостi, використанi для зображення привида минулого Рiздва, сприяють загальнiй атмосферi ностальгiї, роздумiв i трансформацiї.

Багате описове зображення: *“The apparition walked backward from him; and at every step it took, the window raised itself a little, so that when the spectre reached it, it was wide open.”* [Dickens 1843, p. 25].

Метафорична мова: *“The school is not quite deserted. A solitary child, neglected by his friends, is left there still.”* [Dickens 1843, p. 31].

Використання іронії: *“You are about to show me shadows of the things that have not happened but will happen in the time before us. Is that so, Spirit?”* [Dickens 1843, p. 69].

Мова символів: *“The school is not quite deserted. A solitary child, neglected by his friends, is left there still.”* [Dickens 1843, p. 31].

Алітерація – вживання, особливо в поезії, одного і того ж звука або звуків, особливо приголосних, на початку кількох слів, розташованих близько один до одного [CD 2023]: *“The happiness he gives, is quite as great as if it cost a fortune.”* [Dickens 1843, p. 39].

Атропоморфізм – уподібнення будь-чого до людини або перенесення її фізичних та інтелектуальних властивостей на тварин, рослини, речі та явища навколишнього світу [Vinnuysia-museum.in.ua]: *“ There were more dances, and there were forfeits, and more dances, and there was cake, and there was negus, and there was a great piece of Cold Roast, and there was a great piece of Cold Boiled, and there were mince-pies, and plenty of beer.”* [Dickens 1843, p. 37].

Зміни в настрої: *“He was not alone, but sat by the side of a fair young girl in a mourning-dress: in whose eyes there were tears, which sparkled in the light that shone out of the Ghost of Christmas Past.”* [Dickens 1843, p. 40].

Ці стилістичні елементи разом створюють яскраве та емоційно резонансне зображення Привида минулого Різдва, сприяючи тематичному багатству та трансформаційній силі оповіді.

2.3 Мовні особливості зображення другорядних персонажів у творі Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі»

Окрім зображення головних персонажів, Ч. Діккенс також не нехтує насиченням описів, лексичних засобів та прийомів в зображенні другорядних персонажів.

2.3.1 Лексичні особливості зображення другорядних персонажів твору Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі». Розглянемо найпримітніших другорядних персонажів у творі «Різдвяна пісня і прозі» Ч. Діккенса. Серед них Боб Кретчіт, Крихітний Тім, племінник Скруджа – Фред, Джейкоб Марлі, Містер Феззівіг та Белль (колишня любов Скруджа).

- Боб Кретчіт: стійкий, співчутливий, скромний персонаж: “*A Merry Christmas, Bob! A merrier Christmas, Bob, my good fellow, than I have given you for many a year! I'll raise your salary, and endeavor to assist your struggling family...*” [Dickens 1843, p. 90].
- Крихітний Тім: невинний, з надією, слабкий: “*God bless us, every one!*” [Dickens 1843, p. 56].
- Фред (племінник Скруджа): веселий, оптимістичний: “*I am sure I have always **thought of Christmas time**, when it has come round—apart from the veneration due to its sacred name and origin, if anything belonging to it can be apart from that—as a good time...*” [Dickens 1843, p. 10].
- Джейкоб Марлі: нав'язливий, жахливий: “*I wear the chain I forged in life. I made it link by link, and yard by yard; I girded it on of my own free will, and of my own free will I wore it...*” [Dickens 1843, p. 22].
- Кретчіт: відданий, турботливий: “*Why, where's our Martha? Ah, she's not coming.*” [Dickens 1843, p. 53].
- Містер Феззівіг: щедрий, веселий: “*Yo ho, my boys!*” said Fezziwig. “*No more work to-night. Christmas Eve, Dick. Christmas, Ebenezer! Let's have*”

the shutters up,” cried old Fezziwig, with a sharp clap of his hands, “before a man can say Jack Robinson!” [Dickens 1843, p. 36].

- Белль (колишня любов Скруджа): з розбитим серцем, розчарована: *“Another idol has displaced me... a golden one.”* [Dickens 1843, p. 40].

Ці лексичні особливості допомагають охарактеризувати кожную особу в оповіді, надаючи розуміння її особистості, ролі та загальної атмосфери історії.

2.3.2 Синтаксичні особливості зображення другорядних персонажів у творі Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі».

- Боб Кретчіт: виражає вдячність і смирення: *“A Merry Christmas, Bob! A merrier Christmas, Bob, my good fellow, than I have given you for many a year! I'll raise your salary, and endeavor to assist your struggling family...”* [Dickens 1843, p. 90].
- Крихітний Тім: говорить невинно і просто: *“God bless us, every one!”* [Dickens 1843, p. 56].
- Фред (племінник Скруджа): виражає оптимізм і радість: *“I am sure I have always thought of Christmas time, when it has come round—apart from the veneration due to its sacred name and origin, if anything belonging to it can be apart from that—as a good time...”* [Dickens 1843, p. 10].
- Джейкоб Марлі: говорить нав'язливим і застережливим тоном: *“I wear the chain I forged in life. I made it link by link, and yard by yard; I girded it on of my own free will, and of my own free will I wore it...”* [Dickens 1843, p. 22].
- Кретчіт: висловлює турботу про свою родину: *“Why, where's our Martha? Ah, she's not coming.”* [Dickens 1843, p. 53].
- Містер Феззівіг: говорить із захопленням і радістю: *“Yo ho, my boys! No more work to-night! Christmas Eve, Dick! Christmas, Ebenezer! Let's have the shutters up!”* [Dickens 1843, p. 36].

- Белль (колишня любов Скруджа): передає почуття смутку та розчарування: *“Another idol has displaced me... a golden one.”* [Dickens 1843, p. 40].

Ці синтаксичні особливості сприяють більш точній характеристиці кожної людини. Ці синтаксичні особливості зображують роль персонажів у творі, їх голоси.

2.3.3 Стилiстичнi особливостi зображення другорядних персонажiв у творi Ч. Дiккенса «Рiздвяна пiсня у прозi».

- Боб Кретчiт: передає скромнiсть i витривалiсть: *“A Merry Christmas, Bob! A merrier Christmas, Bob, my good fellow, than I have given you for many a year! I'll raise your salary, and endeavor to assist your struggling family...”* [Dickens 1843, p. 90].
- Крихiтний Тiм: виражає невиннiсть i надiю: *“God bless us, every one!”* [Dickens 1843, p. 56].
- Фред (племiнник Скруджа): випромiнює оптимiзм i веселощi: *“I am sure I have always thought of Christmas time, when it has come round—apart from the veneration due to its sacred name and origin, if anything belonging to it can be apart from that—as a good time...”* [Dickens 1843, p. 10].
- Джейкоб Марлi: спiлкується зловiсним i застережливим тоном: *“I wear the chain I forged in life. I made it link by link, and yard by yard; I girded it on of my own free will, and of my own free will I wore it...”* [Dickens 1843, p. 22].
- Кретчiт: вiдображає материнську турботу: *“Why, where's our Martha? Ah, she's not coming.”* [Dickens 1843, p. 53].
- Мiстер Феззiвiг: уособлює достаток i радiсть: *“Yo ho, my boys! No more work to-night! Christmas Eve, Dick! Christmas, Ebenezer! Let's have the shutters up!”* [Dickens 1843, p. 36].

- Белль (колишня любов Скруджа): передає меланхолію та жаль:
“Another idol has displaced me... a golden one.” [Dickens 1843, p. 40].

Отже, для зображення другорядних героїв Чарльз Діккенс використав такі ж мовні особливості зображення персонажів, як і для головного персонажа.

Із синтаксичних засобів було використано варіацію довжини речень: «нижчі» прошарки суспільства виражають свої думки короткими реченнями, довго не роздумуючи. Також автор використав риторичні запитання, як один із синтаксичних засобів.

Лексичні мовні особливості Ч. Діккенс використав для опису зовнішності, зокрема метафори та порівняння (образ Марлі).

Аналізуючи стилістичні засоби мовного зображення персонажа, звертаємо увагу на саркастичні висловлювання та емоційно наповнені метафори та порівняння, для зображення характеру другорядних персонажів.

Робимо висновок, що мовні особливості зображення персонажів сприяють індивідуальності та глибинному зображенні кожної особистості. Зокрема, вони покращують загальний наратив історії.

ВИСНОВКИ

Твір Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі» є чудовим прикладом жанру повісті: середній розмір, ненапруженість сюжету, ліричні роздуми головного героя, розкриття людської долі, взаємини людини з суспільством.

Змалювання персонажів у творі проводиться шляхом «зовнішнього» та «внутрішнього» опису. Для більше яскравого, детального опису Ч. Діккенс використав мовні особливості зображення персонажів в літературі.

Автор використав лексичні особливості зображення героїв, такі як гіпербола, іронія, повторення, описова лексика, порівняння, архаїзми та метафори для створення впізнаваних образів. Для змалювання головного героя гіперболізація, порівняння та іронія стали ключовими засобами. Щодо другорядних персонажів, то тут широко застосовувалися метафори та описова лексика. Ч. Діккенс зображав бідняків контрастно: з одного боку, вони нещасні, що не мають стільки матеріального, скільки було у Скруджа, але з іншого боку, автор описує їх щирі емоції від наближення Різдва, їх радість, для них щастя в іншому.

Синтаксичні особливості, такі як, варіація довжини речень, описові прийоми, діалоги та риторичні прийоми створили підґрунтя для яскравого образу головного персонажа – Скруджа. Зокрема, риторичні питання стали ніби частиною образу скнари, адже саме вони допомогли більш глибоко розуміти характер персонажа. Крім того, варіація довжини речень застосовувалася для того, щоб підкреслити соціокультурну різницю «вищих» та «нижчих» класів.

Стилістичні особливості, такі як гумор, іронія, алегорія та деякі фольклорні елементи, стали доречним доповненням аби дозволити читачеві не лише краще пізнати героїв, а й поринути в епоху старого Лондону, зануритися у культуру та традиції.

Крім того, у роботі розглядалося питання теорії мовних портретів. Було виявлено, що мовна особистість тотожна поняттю мовного портрету. За допомогою мовного портрету можна змалювати не лише зовнішність, а й розкрити характер персонажу. Зображення головних та другорядних героїв повісті «Різдвяна пісня у прозі» дозволило детально проаналізувати види мовних особливостей зображення героїв (лексичні, синтаксичні та стилістичні). Різноманіття використання усіх цих особливостей збагатило твір та додало йому рис стилю Ч. Діккенса, що насамперед звертав увагу на реалістичне зображення персонажів.

Отже, повість «Різдвяна пісня у прозі» Ч. Діккенса є чудовим прикладом літератури для аналізу мовних особливостей зображення персонажів. Автор зробив все, аби читач повірив в маленьке різдвяне диво, і зробив висновок, що в кожному з нас є маленький вогник добра та тепла, що захований в серці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антропоморфізм. *Вінницький обласний краєзнавчий музей*. URL: <https://vinnytsia-museum.in.ua/glossary/antropomorfizm> (дата звернення: 27.11.2023).
2. Буркунт І. Художні особливості хронотопу різдвяної прози: темпоральна зумовленість різдвяного оповідання (на матеріалі англійської, російської та української літератур). *Слово і Час*, 2012. С. 68–71.
3. Демків Ю. М. Англійська літературна мова та її територіальні діалекти: компаративний аналіз. *Young scientist*. 2017. С. 74–76.
4. Довідник Чарлз Діккенс. URL: <https://uahistory.co/zno/step-to-vnz-world-literature-2013-spivak-full-course/61.php> (дата звернення: 28.10.23).
5. Застровська С. О., Застровський О. А. Загальне поняття мовної особистості. 2011. С. 159–162.
6. Кузнецов М. І. Характерні особливості мовної стилістики оповідання Ч. Діккенса «Різдвяна пісня». *Наукові записки. Серія : «Філологічна»*, 2012. Вип. 26 С. 164–166.
7. Мирний П. Вибрані твори. Київ, 1949. 581 с.
8. Мовна особистість та різні підходи до її вивчення. *Кафедра мовно-літературної освіти*. URL: <https://mova.ipk.kubg.edu.ua/movna-osobystist> (дата звернення: 28.11.2023).
9. Ніколенко О. М., Зуєнко М. О., Стороха Б. В. Реалізм. Реалізм як художній напрям XIX століття. 2017. 176 с.
10. Різдвяна пісня в прозі. *УкрЛіб*. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/answers-zl/printit.php?tid=10202> (дата звернення: 28.10.23).

11. Шевчук З. С. Понятійно-термінологічне поле дослідження ієрархії «Мовна особистість – мовний портрет». *Одеський лінгвістичний вісник*. 2014. С. 305–308.
12. Шкільні твори з української та зарубіжної літератури. URL: <https://tvory.net.ua> (дата звернення: 30.10.23).
13. A Christmas Carol. *Book Analysis*. URL: <https://bookanalysis.com/charles-dickens/a-christmas-carol/> (accessed: 29.10.23).
14. A Christmas Carol: Metaphor Analysis. *Novelguide*. URL: <https://novelguide.com/a-christmas-carol/metaphor-analysis> (accessed: 02.11.23).
15. Archaism. URL : <https://literaryterms.net/archaism/> (accessed: 30.10.23)
16. Davis P. Dickens and the Unreal City. *Dickens Quarterly*. 2010. Vol. 27. №. 2. P. 107–128.
17. Definition of Punctuation. *Literary Devices*. URL: <https://literarydevices.net/punctuation/> (accessed: 28.10.23).
18. Dickens Ch. A Christmas Carol. 1843. 93 с.
19. Dickens Ch. A Christmas Story. 1963. 224 p.
20. Dickens Ch. Christmas Books. London, 1995. 416 p.
21. Ebenezer Scrooge fictional character. *Britannica*, 2023. URL: <https://www.britannica.com/topic/Ebenezer-Scrooge> (accessed: 25.10.23).
22. Form, structure and language. *BBC*. URL: <https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/zqxp4j6/revision/3> (accessed: 30.10.23).
23. Harvey W. J. The Art of Christmas: A Journey to the Other Side of the Fence. *John Hunt Publishing*. 2006 (accessed: 10.11.23).
24. Hollington M. Charles Dickens as Social Commentator. *Palgrave Macmillan*. 2002.
25. How Charles Dickens redeemed the spirit of Christmas. *The Conversation*, 2015. URL: <https://theconversation.com/how-charles-dickens-redeemed-the-spirit-of-christmas-52335> (accessed: 28.10.23).

26. Irony. *LitCharts*. URL: <https://www.litcharts.com/literary-devices-and-terms/irony> (accessed: 30.10.23).
27. Jones R. A. Language and Characterization in Dickens's "A Christmas Carol". *Dickens Quarterly*. 2012. P. 101–116.
28. Kassanoff J. A History of the Christmas Story in English Literature. *University of Georgia Press*. 2010.
29. Kelly J. What is the plot summary of A Christmas Carol by Charles Dickens? URL: <https://www.enotes.com/homework-help/what-is-the-plot-summary-of-a-christmas-carol-by-300679> (accessed: 28.10.23).
30. Lombardi E. A Christmas Carol. 2019. URL: <https://www.thoughtco.com/a-christmas-carol-vocabulary-739241> (accessed: 28.10.23).
31. Manning E. Ephemeral Dickens: A Christmas Carol and Its Carolines. Ashgate. 2012.
32. Megbulem S. Realism in literature. 2023. URL: https://www.researchgate.net/publication/374914269_REALISM_IN_LITERATURE (accessed: 28.10.23).
33. Parallelism. *LitCharts*. URL: <https://www.litcharts.com/literary-devices-and-terms/parallelism> (accessed: 30.10.23)
34. Portrait. *Wikipedia*. 2018. URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/Portrait_\(literature\)#:~:text=The%20portrait%2C%20as%20a%20literary,a%20parallel%20to%20pictorial%20portraiture.](https://en.wikipedia.org/wiki/Portrait_(literature)#:~:text=The%20portrait%2C%20as%20a%20literary,a%20parallel%20to%20pictorial%20portraiture.) (accessed: 25.10.23).
35. Repetition definition: types of repetition in poetry and prose. URL: <https://writers.com/repetition-definition.> (accessed: 25.10.23).
36. Rhetorical Question Definition. *Supersummary*. URL: <https://www.supersummary.com/rhetorical-question-in-literature-definition-examples/> (accessed: 30.10.23).
37. Sanders A. Charles Dickens's A Christmas Carol: A Sourcebook. *Routledge*. 2003. 452 p.

38. Slater M. *Charles Dickens: A Life Defined by Writing*. 2009. 356 p.
39. Smith E. J. *Characterization in Dickens's Novels*. 2011. P. 163–178.
40. Smith E. J. *The Language of Dickens's Characters*. 2019. P. 210–225.
41. Structure and Language. *Revision world*. URL: <https://revisionworld.com/a2-level-level-revision/english-literature-gcse-level/christmas-carol-charles-dickens/structure-and-language-christmas-carol> (accessed: 29.10.23).
42. Tearle O. A. *Summary and Analysis of Charles Dickens's: A Christmas Carol*. URL: <https://interestingliterature.com/2021/06/dickens-a-christmas-carol-summary-analysis/> (accessed: 02.11.23).
43. The Editors of *Encyclopaedia Britannica*. 2020. URL: <https://www.britannica.com/art/allusion>. (accessed: 25.10.23).
44. The Ghost of Christmas Past in A Christmas Carol. *BBC*. URL: <https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/zcmhcxw/revision/5> (accessed: 25.10.23).
45. Toolan M. *Language in Literature: An Introduction to Stylistics*. 2001. 231 p.
46. What Is Hyperbole? Definition of Hyperbole With Examples. *MasterClass*. 2021. URL: <https://www.masterclass.com/articles/what-is-hyperbole-definition-of-hyperbole-with-examples> (accessed: 25.10.23).
47. What Is Literary Realism? *MasterClass*. 2021. URL: <https://www.masterclass.com/articles/what-is-literary-realism> (accessed: 28.10.23).
48. Williams C. *Structure and Narrative*. 2017. URL: <https://github.com/shnupta/EnglishGCSE2017/blob/master/Literature/A%20Christmas%20Carol/Dickens%20Techniques/Structure%20and%20Narrative.md>. (accessed: 26.10.23).
49. Zoeller D.A. *Christmas Carol by Charles Dickens/Background & Facts*. 2023. URL: <https://study.com/academy/lesson/a-christmas-carol-history-facts.html#:~:text=English%20author%20Charles%20Dickens%2C%20a,novels%20considered%20working-class%20entertainment> (accessed: 26.10.23).

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

50.(CD) Cambridge Dictionary. URI:
<https://dictionary.cambridge.org/ru/словарь/английский/alliteration>
(accessed: 30.10.23).

SUMMARY

The presented paper is dedicated to the analysis of such a topical problem as the linguistic features of character portrayal.

The object of the work can be defined as the novella “A Christmas Carol” by Charles Dickens.

The main aim of the paper consists in analyzing of the linguistic features of the portrayal of characters in the story “A Christmas Carol in Prose” by Charles Dickens in order to determine the linguistic aspects used by the author to reveal the nature of the characters, their description.

The definition of “linguistic features” is offered in the work. Three types of the “linguistic features” are distinguished: lexical, stylistic and syntactic features.

Lexical features, such as hyperbole, irony, repetition, descriptive vocabulary, archaism and metaphors for the creation of recognizable images.

Stylistic fetures, such as variations in speech, descriptive devices, dialogues and rhetorical devices, contributed to the bright image of the main character - Scrooge.

Syntactic features, such as humor, irony, allegory and folklore elements, have become modern additions and allow the reader to better understand the characters, and to be transported into the era of old London, to become familiar with the culture and traditions.

The variety of all these peculiarities added the style of Charles Dickens, who had already placed great emphasis on the realistic depiction of characters.

The scientific novelty of the presented research lies in the attempt to do one's own research on the linguistic features of the image of the characters.

Key-words: *novella, linguistic features, lexical features, stylistic features, syntactic features*

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Марценюк Анастасія Костянтинівна, студентка 2 курсу магістратури, форми навчання заочна, факультету іноземної філології, спеціальність 035 «Філологія», освітньо-професійна програма Мова і література (англійська), адреса електронної пошти anastasia.martseniuk.00@gmail.com, - підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Мовні особливості зображення характерів персонажів повісті Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) Марценюк А. К.